

Važnost veterinarske službe za podravsku privredu

PRIOLOG POZNAVANJU RAZVOJA VETERINAR-SKE SLUŽBE NA PODRUČJU OPĆINA LUD-BREG, KOPRIVNICA I ĐURĐEVAC U RAZ-DOBLJU 1945.—1980. GODINE

Prvi počeci veterinarstva pojavljuju se u da-vnoj prošlosti. Nakon što je čovjek udomaćio nekoliko ekonomski najznačajnijih životinja i stvorio stočarstvo, javila se potreba za liječe-njem oboljelih životinja.

Veterinarska medicina u svom razvoju bila je dugo povezana s humanom medicinom, od koje se postupno odvaja tek u drugoj polovini XVIII. stoljeća.

Razvoj veterinarstva bio je usko vezan uz stočarstvo i društveno-ekonomske odnose u prošlosti. Povećanom potrebom društva za stočnim sirovinama, povećavao se broj stoke, a time i broj stočnih zaraza; među njima i smrtonosne zoonoze (bolesti zajedničke za ljude i životinje), koje postaju pravi državni problemi. Takvo stočarstvo i njegovo značenje u prehrani, industriji, poljoprivredi i armiji, zahtijevaju dobro organiziranu veterinarsku službu. Ovakav razvoj događaja uvjetovao je da se u drugoj polovini XVIII. stoljeću u Evropi počinju otvarati prve veterinarske škole (Lyon, 1762. god.).

Tokom nekoliko zadnjih desetljeća zabilježen je niz, za razvitak veterinarstva u našoj zemlji, vrlo značajnih događaja, među kojima se posebno ističu prvi zakoni o uređenju veterinarstva (1888.), osnivanje Hrvatsko-slavonskog veterinarskog društva (1893.), osnivanje Veterinarske visoke škole u Zagrebu (1919.), koja je 1924. godine pretvorena u Veterinarski fakultet, pokretanje stručnog glasila veterinara (1906.), te 1901. godine osnivanje Bakteriološkog zavoda u Križevcima, kao prve veterinarske institucije te vrste u Hrvatskoj i cijeloj jugoistočnoj Evropi.

Ustavom nove Jugoslavije, koji je izglasan 30. siječnja 1946. godine, prestali su važiti svi zakonski propisi, koje je donijela stara građanska Jugoslavija, a počeli su se stvarati novi oblici društvenog, ekonomskog i pravnog uređenja države u kojoj su sredstva za proizvodnju postala društvena svojina. Jedna od osnovnih ekonomskih mjera koja je bitno promijenila agrarne odnose naše zemlje, bila je agrarna reforma donesena 1945. godine. Njeno osnovno načelo bilo je »zemlja pripada onome, tko je obrađuje«. Utvrđivanjem zemljišnog maksimuma stvorena je osnovna materijalna baza za razvoj poljoprivredne proizvodnje u društvenom vlasništvu.

Ovakvim mjerama, kao i ostalim zakonskim propisima donesenim u novoj Jugoslaviji, bio je cilj — povezivanje svih sektora društvene proizvodnje u jednu moćnu cjelinu, koja će osigurati bolji i sretniji život svakom građaninu naše domovine. U toj cjelini ključno mjesto zauzima poljoprivredna proizvodnja, a posebno stočarstvo, koje je u prošlosti imalo, a i danas ima vrlo važnu ulogu, jer kao proizvođač živežnih namirnica osigurava čovjeku ishranu visoko kvalitetnu bjelančevinama životinjskog porijekla. Osim toga, stočarstvo daje industriji potrebnu sirovinu za izradu raznovrsnih artikala namijenjenih domaćoj potrošnji i izvozu.

Uz ovakve društveno-političke i ekonomske promjene, mijenjala se uloga i zadaci veterinarstva. I upravo razvoj stočarstva, a pogotovo jačanje govedarske i svinjogojске proizvodnje, uvjetuje i brži razvoj veterinarske djelatnosti, pogotovo na takvom terenu kakav predstavlja Podravina.

Općenito uzevši, veterinarska služba ima zadatak da putem preventive i terapije, te zootehničkih i zoohigijenskih mjera radi na podizanju produktivnosti, oplemenjivanju i očuvanju stočnog fonda, da nadzorom nad proizvodnjom i prometom namirnica životinjskog porijekla osigurava potrošaču te namirnice, besprijekornu kvalitetu i za ljudsku ishranu potpuno neškodljivu hranu. Kontrolirajući promet stoke i stočnih proizvoda, indirektno se radi na suzbijanju i sprečavanju stočnih zaraznih bolesti, koje bi, šireći se tim putem, mogle nanijeti velike materijalne gubitke ne samo stočarstvu, nego bi, kao zoonoze predstavljale veliku opasnost i za zdravlje ljudi.

Svi ti zadaci zahtijevali su dobro organiziranu veterinarsku službu u kojoj će raditi stručnjaci — veterinari, kao čuvari zdravlja stoke, kao čuvari zdravlja ljudi i kao organizatori proizvodnje u stočarstvu i proizvođači hrane za ishranu ljudi. Do takve organizacije službe došlo je nakon izlaska Uredbe o veterinarskim stanicama (1949. god.), kada je u Hrvatskoj počelo osnivanje veterinarskih stanica.

Razvoj veterinarske djelatnosti Podravine

U ovom dijelu bit će iznijet rad veterinarske službe na području današnjih općina Koprivnica, Đurđevac i Ludbreg, u razdoblju od 1945. do 1980. godine.

Do oslobođenja veterinarski stručnjaci radili su kao kotarski, odnosno općinski veterina-

ri u: Koprivnici, Đurđevcu, Ludbregu, Virju, Pitomači, Novigradu Podravskom, Goli i Sokolovcu.

Poslije oslobođenja, pa sve do 1949. godine, ništa se bitno u veterinarskoj službi nije izmijenilo. Veterinarska služba je djelovala u sklopu Povjereništva za poljoprivredu pri Narodnim odborima općina. Upravo izašla Uredba o Veterinarskim stanicama, omogućila je da se osnuju Kotarske Veterinarske stanice u Koprivnici, Đurđevcu, Ludbregu, s pripadajućim područnim ambulantom u Novigradu, Goli, Sokolovcu, Virju, Pitomači i Bukovcu. Od tog vremena iz godine u godinu, raste broj veterinarskih stručnjaka u tim ustanovama. Postupno se osnivaju i grade nove stanice i ambulante, sa ciljem da se veterinarska služba još više približi i što tješnije poveže sa svim onima, kojima je u stvari i namijenjena, a to su individualni stočari, te proizvođači stoke i stočnih proizvoda u društvenom sektoru.

Prilikom osnivanja, ove tri veterinarske stanice imale su devet veterinarara, da bi se taj broj kroz 30 godina rada povećao na 52 veterinarara, tri vet. tehničara, 25 vet. bolničara, jednog inž. poljoprivrede, 24 priučena radnika, 14 radnika u administraciji i 7 pomoćnih radnika. Na području ove tri općine djeluju dva općinska i jedan međuopćinski veterinarski inspektor, te 15 veterinarara i jedan vet. tehničar u ostalim organizacijama udruženog rada.

U razdoblju od 1947. do 1952. godine, na Velikom Bukovcu, djelovala je **škola za veterinarske bolničare** — »stočarske nadzornike«. Nastava, uz praktičnu obuku, trajala je dvije godine.

Veterinari, pod rukovodstvom prvog direktora Vladimira Židovca, omogućili su mladim ljudima sa sela da se upoznaju sa stočarstvom i osnovama veterinarstva.

OSNIVANJE I IZGRADNJA VETERINARSKIH STANICA I AMBULANATA

Budući da izgradnja Veterinarskih stanica i ambulana predstavljaju, u stvari, povijesni događaj, smatramo za potrebno da se i pojedinačno osvrnemo na njihovu izgradnju, prikazano po današnjim područjima općina, prema kronološkom redu osnutka, odnosno izgradnje pojedine ustanove.

Općina Koprivnica

Veterinarska stanica Koprivnica, osnovana je 1949. godine, a već 1950. godine za vrijeme prvog upravitelja dr. Leandera Brozovića, započela je gradnja današnjeg objekta, koji je izgrađen po standardnom tipu vet. stanice, koji se gradio u to vrijeme. Izgradnja stanične zgrade završena je 1952. godine.

Prvi počeci rada Stanice odvijali su se u neodgovarajućim prostorijama uz loše uvjete rada i tri preseljenja prije dovršetka nove zgrade.

Veterinarska ambulanta Novigrad Podravski, osnovana je 1949. godine kao područna ambulanta Kotarske veterinarske stanice Koprivnice, na čelu s upraviteljem dr. Stjepanom Lovrekovićem. U prvim godinama rad se odvijao bez odgovarajućih prostorija. Godine 1954. započeta je gradnja današnje zgrade ambulante.

Veterinarska ambulanta Gola, kao područna ambulanta Kotarske veterinarske stanice Koprivnica, osnovana je 1949. godine, a dužnost prvog upravitelja vršio je Josip Gobec. Problem smještaja riješen je tek 1957. godine, kada je sagrađena današnja ambulanta.

Veterinarska ambulanta Sokolovac, također je osnovana 1949. godine, kao područna ambulanta Kotarske veterinarske ambulante Koprivnica, a njen prvi upravitelj bio je Josip Mrinjek. Loše, neodgovarajuće prostorije, uvjetovale su adaptaciju kupljene zgrade, koja je 1955. godine uređena za svrsishodno obavljanje djelatnosti.

Veterinarska ambulanta Rasinja osnovana je 1953. godine, kao područna ambulanta Veterinarske stanice Ludbreg, a prvi upravitelj bio je Mirko Tršinski. Prilikom otcjepljenja područja Rasinje od općine Ludbreg, odvojila se veterinarska ambulanta Rasinja od Veterinarske stanice Ludbreg i 1. siječnja 1956. godine počinje raditi kao Veterinarska stanica Rasinja.

Veterinarska ambulanta Đelekovec osnovana je 1954. godine. Ambulantom i danas rukovodi njen prvi upravitelj Josip Mraz, a radom je započela u samo jednoj prostoriji. Tek 1956. godine izvršena je adaptacija zgrade u kojoj i danas djeluje ambulanta.

Veterinarska ambulanta Drnje osnovana je 1955. godine, a njen prvi upravitelj bio je Ranko Vučemišević. Stanica je nekoliko mjeseci nakon osnivanja radila u privatnom dvorištu, da bi se nakon toga kupila zgrada koja je adaptirana u današnju ambulantu.

Veterinarska ambulanta Koprivnički Bregi osnovana je 1956. godine, kao područna ambulanta Veterinarske stanice Koprivnica, a njen prvi upravitelj bio je Ivan Horvat. Ambulanta je bila smještena u adaptiranoj staji Poljoprivredne zadruge Bregi.

Ova ambulanta 1975. godine prestaje raditi kao ambulanta, i danas djeluje kao punkt Veterinarske ambulante Koprivnica.

Veterinarska ambulanta Hlebine započela je radom 1957. godine, kao područna ambulanta Veterinarske stanice Novigrad, a njen prvi upravitelj bio je Tomislav Lučić. Ambulanta je bila smještena u adaptiranoj staji Poljoprivredne zadruge Hlebine. Ova ambulanta prestala je 1968. godine raditi kao ambulanta i danas djeluje kao punkt Veterinarske ambulante Drnje.

Veterinarska ambulanta Legrad djeluje kao područna ambulanta Veterinarske stanice Đele-

kovec od 1959. godine, a prvi upravitelj bio je Stjepan Šantek. Zgrada ambulante izgrađena je 1958. godine, a prvih godinu dana služila je kao punkt za umjetno osjemenjivanje Veterinarskoj stanici Đelekovec.

Veterinarska ambulanta Veliki Poganac započela je radom 1960. godine dolaskom Stjepana Viveka, prvog upravitelja ove ambulante. Izgradnja zgrade ambulante započeta je 1956. godine, a završena 1960. godine, kada počinje rad ove ambulante u sklopu Veterinarske stanice Sokolovac.

Općina Đurđevac

Veterinarska stanica Đurđevac osnovana je 1949. godine, a njen prvi upravitelj bio je Đuro Hodalić. Zbog skućenog prostora, Stanica je morala nekoliko puta seliti. Godine 1952. kupljena je zgrada, koja je bila adaptirana u Veterinarsku stanicu. Međutim, 1957. godine u Stanici je izbio požar, te se moralo prići izgradnji današnje Veterinarske stanice, koja je dovršena 1958. godine.

Veterinarska ambulanta Virje osnovana je 1949. godine kao područna ambulanta Kotarske veterinarske stanice Đurđevac, na čelu s upraviteljem Franjom Galovićem. Negodno prostori je uvjetovale su izgradnju današnje zgrade ambulante, koja je završena 1955. godine.

Veterinarska ambulanta Pitomača osnovana je 1950. godine, a kao općinska veterinarska stanica pripadala je pod Kotarsku veterinarsku stanicu Virovitica. Prvi upravitelj bio je Vlado Grimz. Nakon rasformiranja tadašnjih kotareva i reorganizacije veterinarske službe, Veterinarska stanica Pitomača odvaja se od Virovitice i djeluje kao samostalna stanica od 1963. godine, od kada posluje kao veterinarska ambulanta Veterinarske stanice Đurđevac. Od osnutka postojao je problem smještaja, koji je bio u nekoliko dvorišta i neodgovarajućih objekata, dok nije kupljena stara staja koja je adaptirana u veterinarsku ambulantu.

Nova današnja zgrada ambulante izgrađena je 1976. godine.

Veterinarska ambulanta Kloštar Podravski osnovana je 1952. godine kao područna ambulanta Kotarske veterinarske stanice Đurđevac, na čelu s prvim i sadašnjim upraviteljem dr. Ivanom Budićem. Rad ambulante odvijao se u neodgovarajućim prostorijama, dok nije 1958. godine dovršena današnja zgrada ambulante.

Veterinarska ambulanta Ferdinandovac osnovana je 1954. godine a prvi upravitelj je Slavko Tomica. Rad ambulante započeo je u jednoj sobi privatnog stana, dok nije 1957. godine dovršena današnja zgrada ambulante.

Veterinarska ambulanta Molve započela je radom 1956. godine, kao područna ambulanta Veterinarske stanice Virje, na čelu s prvim upraviteljem Slavkom Tomicom.

Veterinarska ambulanta Sesvete Podravske započela je radom 1957. godine kao područna ambulanta Veterinarske stanice Kloštar Podravski. Njen prvi upravitelj bio je Stjepan Lacković. Nakon četiri godine rada u neodgovarajućim uvjetima izgrađena je današnja zgrada ambulante.

Veterinarska ambulanta Prugovac započela je radom kao ambulanta 1961. godine, u sklopu Veterinarske stanice Kloštar, a njen prvi upravitelj bio je Mihovil Torbar. Zgrada ambulante dovršena je 1960. godine i prvu godinu služila je kao punkt za umjetno osjemenjivanje Veterinarskoj stanici Kloštar.

Općina Ludbreg

Veterinarska stanica Ludbreg osnovana je 1952. godine, sa sjedištem u Ludbregu. Rad se odvijao uz veterinarske ambulante Ludbreg i Veliki Bukovec.

Veterinarska ambulanta Ludbreg započela je rad na čelu s upraviteljem Dragutinom Ergotićem.

Veterinarska ambulanta Veliki Bukovac odmah nakon osnivanja imala je u svom sastavu i Centar za umjetno osjemenjivanje goveda i suzbijanje steriliteta. Prvi upravitelj ove ambulante bio je Artur Randić.

Godine 1953. osnovana je već ranije spomenuta ambulanta u Rasinji, koja je tada teritorijalno pripadala pod općinu Ludbreg i Veterinarsku stanicu u Ludbregu.

Za izgradnju veterinarskih stanica i ambulanta, bila su potrebna velika novčana sredstva, koja je zajednica investirala, ali mnogo nastojanja i vremena uloženo je od strane pojedinih veterinarara, koji su bdjeli nad izgradnjom i opremanjem ovih objekata, koji danas predstavljaju centre veterinarske djelatnosti.

Rad veterinarskih stanica

Nakon osnivanja i izgradnje veterinarskih ustanova, stvorena je baza za njihov rad i daljnji razvoj.

Intenzivnim razvojem stočarstva, dolazi do veće aglomeracije stoke, a time i do češćih pojava zaraznih i ne zaraznih bolesti. Trebalo je uložiti velike napore da bi se zaštitio stočni fond od pojava i širenja stočnih bolesti. Razvoj stočarstva i povećani promet stokom i stočnim sirovinama zahtijevao je sprovođenje zootehničkih i zoohigijenskih mjera. Da bi se sve te mjere mogle uspješno provoditi bilo je potrebno da veterinarska služba raspolaze i s odgovarajućim zakonskim mjerama i propisima. U tom cilju doneseno je niz saveznih zakonskih propisa, koji su nadopunjeni republičkim veterinarskim propisima. Doneseni zakonski propisi omogućili su veterinarskoj službi da se uhvati u koštac s postojećim problemima u zdravstvenoj zaštiti stoke, uzgoju i proizvodnji stoke, te kon-

Veterinarska ambulanta u Velikom Bukovcu

troli proizvodnje i prometa živežnih namirnica životinjskog porijekla.

Rad veterinarskih stanica u prvih deset godina bio je, uglavnom, usmjeren na suzbijanje pojava i širenja stočnih zaraznih bolesti. Iskustvo je pokazalo da problem zaraznih bolesti ne može riješiti sama veterinarska služba, već da se tu mora angažirati šira društvena zajednica sa svim zainteresiranim faktorima. Na osnovi zakonskih propisa i jedinstvenog radikalnog sprovođenja plana na sprečavanju pojava i širenja zaraznih bolesti, došlo je do situacije da one budu gotovo iskorijenjene. Dobro organizirana i stručno ojačana veterinarska služba, uz pomoć ostalih zainteresiranih foruma, uspjela je da se materijalni gubici koje uzrokuju stočne zaraze, svedu na minimum. Mnogo su tome doprinijeli i fondovi za suzbijanje stočnih zaraznih bolesti, koji su bili formirani u okviru kotarskih, odnosno općinskih budžetskih sredstava, kao i kasnije formirani Republički fond za zdravstvenu zaštitu stoke, koji i danas djeluje

kao Republička zajednica za zdravstvenu zaštitu stoke. Sredstvima ovih fondova djelomično je financirana preventiva i naknada za uginulu, odnosno ubijenu stoku, kod pojave najopasnijih zaraznih bolesti.

Da bi se dobio uvid u suzbijanje zaraznih bolesti, ukratko ćemo se osvrnuti na kretanje i suzbijanje nekoliko najopasnijih zaraza, koje su nekad gotovo redovito desetkovale naše stočarstvo.

U prikazivanju nećemo navoditi mjesta, pojave i broj oboljele stoke u pojedinim godinama, jer bi nas to odvelo u preveliku širinu.

Najučestalija stočna zaraza nakon rata bio je **vrbanac svinja**. On je svoju kulminaciju dosegao 1948. godine, kada je na ovom području zarazom bilo zahvaćeno gotovo 500 dvorišta u 27 sela. Uvođenjem preventivnog cijepljenja i poduzimanjem zoohigijenskih mjera, ova zaraza svedena je danas na sporadične slučajeve.

Na drugo mjesto po broju slučajeva dolazi **svinjska kuga**. Ovo vrlo kontagiozno oboljenje,

koje je do prije rata zauzimalo dominantno mjesto među stočnim zarazama u našoj zemlji, još i danas predstavlja opasnost, naročito za veće aglomeracije svinja. Poznato je, da je svinjska kuga vladala neprestano od 1946. do 1954. godine, da bi se opet nakon dvije godine, bolest pojavila 1957. godine i vladala uzastopno do 1960. godine, kada je uspješno likvidirana. Ova zaraza imala je svoj poslijeratni vrhunac, također 1948. godine, kada je zahvatila u 34 mjesta 147 dvorišta.

U posljednjih dvadesetak godina nije bilo pojave ove bolesti na području Podravine, pa je vladalo uvjerenje da se više neće pojaviti, međutim, nakon ponovne pojave u Hrvatskoj 1978. godine, došlo je do njene pojave 1979. godine u dva dvorišta, u mjestu Reka, općina Koprivnica.

Među opasnim zoonozama moramo spomenuti **bedrenicu**, bolest čija pojava je, uglavnom, vezana za močvarne i vodoplavne terene. Ova bolest godinama se pojavljivala u desetak zaraženih dvorišta, da bi danas bila preventivnim cijepljenjem svedena na sporadične slučajeve.

Bjesnoća, također, pripada u red zoonoza koje su tokom vremena nanijele zla i ljudima i stoci. Od kako je 1948. godine u Hrvatskoj uvedeno obavezno cijepljenje pasa protiv bjesnoće, ova zoonoza je gotovo sasvim nestala s ovog područja, na kojem se, inače, prije toga godinama redovito javljala. Posljednja pojava ove bolesti kod domaćih životinja bila je registrirana 1952. godine.

Do ponovne pojave ove zarazne bolesti dolazi 1977. godine, kod jedne lisice na području Veterinarske ambulante Gola. Nakon toga, ovaj oblik silvatične (šumske) bjesnoće, registriran je na području općine Koprivnica kod jedne lisice 1978. godine, kod sedam lisica 1979. godine i šest lisica u prvom polugodištu 1980. godine, te na području općine Đurđevac šest lisica 1979. godine i dvije lisice u prvom polugodištu 1980. godine i kod 18 lisica 1979/80. godine na području općine Ludbreg.

Kuga peradi predstavljala je u prvim poslijeratnim godinama ozbiljan problem. Početno suzbijanje ove zarazne bolesti putem preventivnih cijepjenja nije dalo zadovoljavajuće rezultate. Nekoliko godina kasnije, efikasno i besplatno cijepljenje peradi 1954, 1955. i 1956. godine na području kotara Koprivnica, koje je bilo financirano iz Fonda za suzbijanje stočnih zaraza, pridonijelo je da se materijalni gubici u peradarstvu svedu na minimum. Od 1968. godine na ovom području nije bila registrirana kuga peradi, da bi se ponovo javila 1980. godine u Budančevici, općina Đurđevac.

Kako je uzgoj peradi dobivao na značenju, i pojavi **kolere peradi** počela se poklanjati odgovarajuća pažnja. U suzbijanju ove bolesti, dobre rezultate dalo je preventivno cijepljenje provedeno tokom 1960. i 1961. godine, a kasnije suzbijanje dovelo je do zadovoljavajućih rezultata, tako da je pojava ove bolesti svedena na povremene sporadične slučajeve.

Tuberkuloza goveda, kao i ljudi, u poslijeratnom razdoblju predstavljala je značajan problem. Kako protiv ove zarazne bolesti ne postoje za sada pouzdana imunoprofilaktička sredstva, sanacija se vrši planskim pronalaženjem reaktora i njihovim uklanjanjem iz uzgoja. Planskim akcijama tuberkulizacije, koje se sprovode svake treće godine, uspjelo se izlučivanjem reaktora svesti ovu bolest na zadovoljavajuće stanje, jer sada otkriveni reaktori prema ukupnom broju goveda predstavljaju nekoliko promila.

Ostale zarazne bolesti, koje su nekad predstavljale problem stočarstvu, danas više nemaju značenja, jer su suzbijene, ali je moguća njihova pojava prenošenjem iz drugih zemalja putem međunarodnog prometa stoke ili stočnih proizvoda (npr. slinavka i šap).

Rezimirajući pojave kretanja i suzbijanja zaraznih bolesti, možemo konstatirati da je njihov broj opadao s porastom broja preventivnih cijepjenja i poduzimanjem potrebnih epizootičkih i zoohigijenskih mjera. Sprovedenje ovih mjera bilo je omogućeno porastom broja zaposlenih stručnjaka u veterinarskim stanicama i njihovim opremanjem potrebnim materijalnim sredstvima. Posao na suzbijanju stočnih zaraza, zauzimao je ključne pozicije u razvoju veterinarske službe i urodio je plodom, likvidirana je: svinjska kuga, kuga peradi, spolne zaraze, bedrenica, a neke bolesti su potpuno iskorijenjene, kao primjerice, maleus i šuštač, a tuberkuloza se kreće u zadovoljavajućim promilima.

Međutim, ponovne pojave nekih bolesti, kojih nije bilo dvadesetak godina (bjesnoća, svinjska kuga i kuga peradi), upozoravaju nas na potrebu stalne budnosti i upućuju na daljnje vršenje preventivnih cijepjenja i ostalih epizootičkih mjera. Frekventan promet u zemlji kao i izvan granica, te u posljednje vrijeme teško moguća kontrola prometa stoke, stalna su opasnost za prijenos i širenje zaraza kao i najvjerojatniji uzrok njihovom ponovnom pojavljivanju na našem području.

Preventivno cijepjene, kao jedini siguran način suzbijanja i iskorijenjenja zaraznih bolesti, veterinarska služba sve teže sprovodi. Sprovedeći republičku Naredbu o mjerama radi sprečavanja pojave zaraznih i nametličkih bolesti životinja u 1980. godini (N. N. 5/80.), veterinarski radnici sve češće dolaze u neugodne situacije, jer stočari pružaju otpor, skrivaju stoku i sukobljavaju se s radnicima, koji moraju sprovesti preventivu prema navedenoj Naredbi. Nezgoda je u tome što veterinarsko osoblje mora svoj rad — uslugu izravno naplaćivati od stočara. Na temelju spomenute Naredbe, na ovom području u 1980. godini, mora se obavezno sprovesti sedam akcija (preventivno cijepiti pse protiv bjesnoće, svinje protiv svinjske kuge, dva puta perad protiv kuge peradi i goveda u distriktima protiv bedrenice, te ispitati goveda na tuberkulozu i mliječne krave na poremećenu sekreciju vimena).

Ovakav način rada, uz izravnu naplatu, uzrok je da jedan dio stoke nije zaštićen od raznih bolesti, jer je skrivaju kad se vrše akcije, a to predstavlja stalnu opasnost za pojavu i širenje zaraza, a također i veliki rizik i opasnost za stočarstvo zemlje.

Parazitarne bolesti, kao i zarazne bolesti, mogu se svrstati na one koje djeluju samo na ljude ili životinje, i one koje se mogu prenijeti sa životinja na ljude i obrnuto (zoonoze).

Nekad, a na žalost još i danas, mnogo životinja a i ljudi oboljeva i strada od parazitarних bolesti. Porastom opće i osobne higijene stanovništva, životni standard, sprovođenje veterinarske propagande u cilju veterinarsko-medicinskog prosvjećivanja naroda, dalo je određene rezultate, ali oni još nisu zadovoljavajući. Još uvijek, štete koje parazitarne bolesti nanose ljudskom zdravlju s jedne strane i stočarskoj proizvodnji s druge strane, vrlo su velike, mada točnih podataka o svemu tome nemamo. Na ovom području, neka parazitarne oboljenja, kao metiljavost goveda, crijevne parazite svinja, teladi i konja, te do nedavno singamozu peradi, veterinarska služba susreće gotovo svakodnevno, dok ehinokokozu, šugu i plućne vlasce svinja, hokocidiozu peradi, ugrk goveda i šugu konja, srećemo znatno rijede.

Veliki su gubici koji nastaju odbacivanjem oboljele jetre i drugih unutarnjih organa. U koprivničkoj klaonici (»Podravka«), gdje se kolje oko 15.000 krava godišnje, odbaci se radi patoloških promjena uzrokovanih kroničnom metiljavošću, oko 80 posto jetre, odnosno oko 40.000 kg jetre odbacuje se jer nije upotrebljiva za ljudsku ishranu. Međutim, to je samo jedan dio, jer druge, kao što su smanjena radna sposobnost, gubitak prirasta, smanjenje mliječnosti, smanjenje opće otpornosti, pobačaji i sterilitet, te manju proizvodnju jaja, vrlo je teško točno procijeniti.

Po D. Mikačiću i K. Benčeviću (1960. godine), svako june u tovu pri umjerenoj metiljavosti u početnoj latentnoj fazi gubi godišnje 36,5 kg. Po Koopmanu (1968. godine), taj gubitak iznosi 39,3 kg. U nas je oko 20—25 posto junadi metiljavo, pa se može utvrditi veličinu šteta od metiljavosti. Kovacs (1959. godine) dokazao je da se poslije liječenja povećava mliječnost krave za 15—25 posto. Donker (1967. godine) izvještava da liječene krave daju prosječno 634 litara mlijeka godišnje više.

Po Tayloru (1964. godine), metiljavost može smanjiti mliječnost krava i do 50 posto. Ako se zna da na ovom području danas ima oko 41.000 krava i junica (Ludbreg 7500, Koprivnica 15.500 i Đurđevac 18.000 krava i junica) i da 35—60 posto krava boluje od kronične metiljavosti, lako se može uočiti koliko se mlijeka godišnje gubi. Dodamo li tome i smanjenje plodnosti za oko 20 posto, slika je još potpunija.

Ovim kratkim osvrtom na jedno parazitarne oboljenje, želja nam je bila da ukažemo na štetnost i gubitke, koje uzrokuju ove bolesti. Kako parazitarne bolesti, uglavnom, ne izazi-

vaju uginuće, a štete koje nastaju nisu izravno vidljive, to je uzrok da ove bolesti još uvijek postoje u dosta velikom opsegu. Veterinarska služba, kao i cijelo društvo, mora u narednom razdoblju ovom problemu dati prioritet, jer tu leži »zlatna« rezerva produktivnosti i visokoakumulativnog poslovanja u stočarstvu. Problem nije u veterinarskoj struci, kako liječiti, već kako privoljeti stočare da pravovremeno i redovito tretiraju svoju stoku. Uložena sredstva za takva tretiranja su beznačajna u odnosu na efekte koji se time dobivaju.

Umjetno osjemenjivanje stoke jedna je od niza poslijeratnih mjera, kojima je cilj bio unapređenje stočarstva. Taj posao od posebnog društvenog interesa, obuhvaća suzbijanje spolnih zaraza i neplodnosti stoke, te samo provođenje umjetnog osjemenjivanja. Da bi ovo dalo očekivane rezultate, a što je isto i kod prirodnog pripusta, potrebna je zdrava plotkinja, pravilna ishrana i držanje, jer to je preduvjet za redovitu plodnost i rentabilnu proizvodnju u stočarstvu.

Umjetno osjemenjivanje goveda osim zoohigijenskog djelovanja imalo je i zootehnički zadatak, da spermom visokokvalitetnih bikova popravi proizvodne sposobnosti podravskog simentalca, od kojeg je intenzivna proizvodnja zahtijevala da pojačava kombinirana svojstva rane zrelosti, toвне sposobnosti i veće mliječnosti.

Premda su prve stručne pripreme započele još 1946. godine, kada su za veterinare Podravine održani kraći tečajevi o suzbijanju neplodnosti krava i junica, rad na umjetnom osjemenjivanju započeo je tek 1952. godine na području Veterinarske stanice Ludbreg, a na području veterinarske stanice Koprivnica i Đurđevac 1953. godine.

Do tog vremena Stanice su se opremale hladnjačama, sterilizatorima, mikroskopima i ostalom potrebnom opremom, te stručno usavršavale svoje kadrove. Neposredno pred sam početak umjetnog osjemenjivanja izvršeni su masovni ginekološki pregledi plotkinja.

Kao što je već spomenuto, od 1952. godine, u Velikom Bukovcu, radio je Centar za umjetno osjemenjivanje koji je u početku koristio samo jednog bika za sjeme, a poslije dva. Sperma ovih bikova koristila se isključivo za plotkinje s područja općine Ludbreg. Kada je 1954. godine osnovan Centar za umjetno osjemenjivanje u Križevcima, koji je počeo opskrbljivati sjemenom šire područje, prestao je radom Centar u Velikom Bukovcu.

Uvođenja umjetnog osjemenjivanja išlo je teško. Veliki dio stočara i udrugara, s nepovjerenjem je dočekao tu novu zootehničku mjeru. Premda se prve dvije godine umjetno osjemenjivanje obavljalo potpuno besplatno za stočare, na teret Fonda za unapređenje stočarstva, osjemenjeno je 1953. godine, od ukupnog broja 36.793 goveda (Ludbreg s Rasinjom 10.417, Koprivnica 12.679 i Đurđevac 13.697 goveda), svega 2,40 posto rasplodnih goveda (Đurđevac 219, Koprivnica 104, Virje 312). Seoski demagozi,

zainteresirani samo za vlastiti interes, nastojali su odvratiti stočare od umjetnog osjemenjivanja, služeći se bez skrupula svim mogućim smalicama. Nakon godine dana, podmladak dobiven umjetnim osjemenjivanjem postaje moćno oružje u borbi protiv demagogije. Broj osjemenjenih goveda postupno je rastao: 1954. godine bilo je njime već obuhvaćeno blizu 10 posto, 1960. godine oko 50 posto, a 1979. godine 73 posto (Ludbreg 90 posto, Koprivnica 78 posto i Đurđevac 63 posto) krava i junica.

Uvjeti rada pod kojima su veterinari, veterinarski bolničari i tehničari krčili pionirski put umjetnom osjemenjivanju, bili su vrlo teški. Premda danas nisu riješeni svi problemi vezani uz umjetno osjemenjivanje i reprodukciju u govedarstvu, a došli su i novi vezani uz neodgovarajuće držanje i ishranu, veterinarska služba može na dosad postignuti rad gledati s ponosom.

Danas stočari mogu privedi svoju stoku na umjetno osjemenjivanje u 19 ambulanta i 46 veterinarskih punktova ili zatražiti da se izvrši kod kuće. Posljednjih godina ovi veterinarski objekti sve više gube na značenju u pogledu umjetnog osjemenjivanja, jer već preko 30 posto stočara, zbog stalnog držanja goveda u staji i povećanog prometa na cesti, traži osjemenjivanje kod kuće.

Veterinarske stanice, vršeći umjetno osjemenjivanje, našle su se u teškom položaju, cijene veterinarskih usluga su pod kontrolom cijena i uz odobrenje općinskih organa mogu rasti samo u određenom postotku, a materijalni troškovi vezani za uslugu, rasli su takvim tempom, da su dostigli iznos koji se naplaćuje za umjetno osjemenjivanje. Rad pod takvim uvjetima destimulativno djeluje jer se neostvareni dohodak pri obavljanju opsežnog i visoko stručnog posla pri umjetnom osjemenjivanju mora nadoknađivati obavljanjem sekundarnih djelatnosti. Smatramo da je takvo stanje izazvalo slabiju zainteresiranost jednog dijela stručnjaka, koji obavlja te poslove i uzrokovalo pad umjetno osjemenjenih goveda u posljednje dvije godine.

U daljnjem radu veterinarska služba, u suradnji s poljoprivrednom službom, morala bi učiniti jedan kvalitetniji korak u reprodukciji goveda. Da bi se udovoljilo zahtjevima intenzivne proizvodnje, potrebno je stočare obučiti, ispitati kvalitet krmne baze, utvrditi svrsishodnu ishranu i način držanja rasplodnih grla, odrediti uzgojni cilj za korištenje visokokvalitetnih testiranih rasplodnjaka i utjecati na poboljšanje starosne strukture s izlučivanjem prestarih rasplodnih grla. Valja sistematskom zdravstvenom pripremom plotkinje prije, za vrijeme i nakon graviditeta, stvoriti zdrav i pri rodu teži podmladak, s genetskim svojstvima za postizanje brzih prirasta uz manji utrošak hrane, kao i proizvodnju veće količine mlijeka. Takvim stručnim radom smanjio bi se broj poslije porođajnih smetnji i poboljšao postotak koncepcije, skratilo bi se međutelidbeno raz-

dooblje i dobio veći broj kvalitetne teladi po jednoj plotkinji.

Da bi se sve to postiglo, rad na umjetnom osjemenjivanju i reprodukciji kao cjelini, mora biti stimuliran i odgovarajuće nagrađen, jer time se stručnjacima omogućuje da mogu tim poslovima posvetiti dovoljno vremena i potrebnu pažnju. Smatramo da dosadašnji način financiranja reprodukcije to ne može riješiti, već da se u financiranju reprodukcije moraju naći svi oni koji su zainteresirani za njen proizvod.

Umjetno osjemenjivanje svinja u početnoj je fazi, ali pokazuje tendenciju širenja.

Na području općine Koprivnica i Đurđevac, rad na umjetnom osjemenjivanju svinja, započeo je 1976. godine, a na području općine Ludbreg 1979. godine. Do sada je na području općine Koprivnica osjemenjeno 850 svinja, na području općine Đurđevac 543 svinje, a na području općine Ludbreg 80 rasplodnih svinja.

Osjemenjivanjem svinja možemo u vrlo kratkom vremenu izvršiti pretapanje primitivnih pasmina u vrijedne pasmine, koje daju više potomaka i postižu više mesa po jedinici prirasta uz manji trošak hrane. Uz ovo osjemenjivanje u zooprofilaktičkom smislu djelujemo i na iskorjenjivanje spolnih bolesti i suzbijanje i ograničenje zaraznih i parazitarne bolesti. Ove navedene, kao i ostale prednosti umjetnog osjemenjivanja svinja, razlog su za dalji rad i brže širenje.

Kontrola prometa i klanja stoke te veterinarski nadzor nad proizvodnjom i prometom namirnica životinjskog porijekla, predstavlja odgovoran i nimalo lak zadatak koji je društvo povjerilo veterinarskoj službi. Veterinarski inspektori brinu se da namirnice dođu do potrošača u besprijekornom stanju, za ljudsko zdravlje apsolutno neškodljive i kao prehrambeni artikl visoko kvalitetne.

Kontrola prometa stoke ima cilj zaštitu zdravlja ljudi i životinja, jer je poznato da su se mnoge točne zarazne bolesti, prije donošenja odgovarajućih propisa, širile upravo prometom stoke. Kako je stočarska proizvodnja rasla, tako se povećavao i promet stokom, a time i zadaci kontrole. Ukidanje sajмова s nepoštivanjem Zakona o prometu roba i postojeća nesređena situacija u stočarstvu, povećava potražnju stoke za klanje, te nedovoljna proizvodnja teladi i prasadi, izazvale su grabež stoke, kako unutar općina od raznih kupaca i nakupaca, tako i između općina i republika. Ovakva situacija, u kojoj je teško vršiti kontrolu prometa stoke, može dovesti do širenja zaraznih bolesti. Međutim, sama Veterinarska inspekcija, bez pomoći od strane proizvođača stoke, organizatora tova i mesnih industrija ne može taj problem riješiti.

Veterinarski inspektori pregledom stoke prije klanja, pregledom mesa i mesnih preradevina, sprečavaju širenje stočnih zaraznih bolesti, a među njima i najopasnijih zoonoza, otkrivaju pojedine parazitoze, štite potrošače od eventualnih trovanja i brinu da se klanje, skladištenje, prerada i transport do potrošača od-

vijaju pod odgovarajućim higijenskim uvjetima.

Na području općine Ludbreg, inspeksijsku službu vrši međuopćinski veterinarski inspektor iz Varaždina, općine Koprivnica i Đurđevac imaju po jednog općinskog inspektora, a pored njih u svakoj općini postoje još i ovlašteni inspektori, koji su službenici Veterinarskih stanica. U Koprivnici, pri radnoj organizaciji »Mesni kompleks« SOUR-a »Podravka«, radi sedam stalnih ovlaštenih inspektora Veterinarske stanice Koprivnica.

Uz navedene poslove vezane za osnovnu djelatnost, veterinarske stanice Koprivnice i Đurđevac, 1979. godine započele su provoditi **pregled krava na poremećenu sekreciju vimena**. Nakon izvršenih pregleda i laboratorijskog utvrđivanja bolesnih četvrti vimena i antibiograma, izvršeno je liječenje kronične bolesti vimena. Cilj suzbijanja bakterijskog mastitisa je čuvanje zdravog vimena, povećanje proizvodnje mlijeka i dobivanje kvalitetne i zdrave živežne namirnice. Prilikom vršenja ove obavezne akcije, za sva domaćinstva, koja prodaju mlijeko, upućeni su stočari, kako održavati higijenu ručne i strojne mužnje, kako postupati s vimenom i kako pravilno držati i hraniti muzare. Uz pomoć tih mjera i poduzetog liječenja uspjeh će se kronična oboljenja vimena sanirati i tako omogućiti muzarama da daju predviđenu količinu zdravog mlijeka.

Veterinarska stanica Ludbreg namjerava ovu akciju prvi put provesti ove godine.

Prije tri godine veterinarske stanice ovog područja počele su se baviti poslovima **deratizacije**. Za obavljanje ove djelatnosti dodatno su, preko seminara, obučeni veterinari i pomoćno veterinarsko osoblje. U Veterinarskoj stanici Ludbreg vrše se poslovi i dezinfekcije i dezinfekcije poslovnih prostorija svih OUR-a na području općine.

Vršeci ovu djelatnost, veterinarska služba još se jednim vidom uključila u zaštitu zdravlja ljudi i životinja, te materijalnih dobara, gdje glodavci i ostali štetnici, svakodnevno uzrokuju materijalne gubitke.

Liječenje domaćih životinja, svakodnevna je djelatnost veterinarskih stanica. To je jedini sektor rada, gdje stočari obijučke prihvaćaju veterinarsku službu, pošto je bolešću ugrožena vrijednost životinja.

U prošlosti veterinarska služba je baš tom djelatnošću stjecala dohodak za svoje djelovanje i razvoj i postigla ugled kod stočara. Danas je situacija znatno izmijenjena, jer ovi poslovi sudjeluju u dohotku veterinarskih stanica s 13—15 posto. Takvoj situaciji doprinijela je sama služba, jer izvršavajući zadatke od posebnog društvenog interesa, zbog kojih je i osnovana, veterinarska služba podrezala je granu na kojoj je stajala.

Osim pružanja zdravstvene zaštite i preventive stoci individualnih poljoprivrednika, veterinarske stanice pružaju ove usluge i organizacijama udruženog rada, koje se bave uzgojem

i tovom stoke, u vlastitim tovilištima i kooperaciji. U ovoj proizvodnji, veterinari sudjeluju zajedno s tehnoloziima proizvodnje, u cilju postizanja boljih rezultata, primjenjujući zoohigijenske i zootehničke mjere.

DOPUNSKE DJELATNOSTI I VLASTITA PROIZVODNJA VETERINARSKIH STANICA

Veterinarske stanice, kao ustanove od posebnog društvenog interesa, svrstane su među OUR-e koji žive na privrednom računu i svoj dohodak ostvaruju iz ravnim radom na principu produktivnosti. Suzbijanjem zaraznih i uzgojnih bolesti, putem posrvećivanja stočara u pogledu uzgoja i zdravstvene zaštite stoke, poduzimanjem preventivnih i kurativnih mjera, bolesti stoke svedene su u tolerantne granice. Na taj način i prihodi iz preventive i liječenja stoke opadaju. Tako, primjerice, s ovim poslovima Veterinarska stanica Koprivnica u 1979. godini sudjelovala je u ukupnom prihodu sa svega 42 posto.

Radi takve situacije, do koje su se same veterinarske stanice dovele svojim požrtvovnim radom, bile su prisiljene tražiti izlaz za svoju daljnju egzistenciju u dopunskim djelatnostima i organiziranju vlastite stočarske proizvodnje.

Veterinarska stanica Ludbreg

U okviru dopunskih djelatnosti počela je 1960. godine u suradnji s PPK-a »Koka« Varaždin, organizirati tov brojlera u individualnom sektoru. Nakon što je godišnja proizvodnja postigla količinu od oko 900.000 brojlera, »Koka« je organizirala svoju veterinarsku službu, i taj posao oduzet je Stanici.

Od osnutka Poslovnog udruženja veterinarskih stanica, u okviru Udruženja, Stanica organizira tov junadi do 220 kg težine. Količina utovljene junadi posljednjih godina kreće se od 1200 do 1400 komada.

Veterinarska stanica u razdoblju 1969—1970. godine, organizira vlastitu kooperaciju svinja kod individualnih poljoprivrednika. Međutim, ta proizvodnja zbog nesređene situacije u svinjogovstvu u to vrijeme, prestaje s radom.

Još jednom stočarskom proizvodnjom, koja nije imala dugi vijek, a to je proizvodnja konzumnih jaja, Stanica se počela baviti 1974. godine. Ta proizvodnja organizirana u okviru Poslovnog udruženja i Centra za peradarstvo, postigla je kapacitet od milijun konzumnih jaja godišnje, ali je bila prekinuta. Do toga je došlo uslijed nekorektnog postupka kooperanata. U 1975. godini Stanica je pokušala s proizvodnjom odojaka i u tu svrhu na teren plasirala oko 200 komada bređih nazimica. No i ova proizvodnja, zbog oscilacije u cijeni odojaka i operativnih problema, bila je napuštena.

Poslovi vezani uz promet odvijaju se putem distribucije jednodnevnih pilića, kojih se godišnje plasira oko 90.000 komada, te prodaje super-koncentrata za odojke i piliće u količini od oko 350 tona godišnje.

Veterinarska stanica Koprivnica

Do 1977. godine dopunske djelatnosti i vlastita proizvodnja, nisu bile mnogo zastupljene. Do tog vremena, Stanica je vršila prodaju jednodnevnih pilića, dodatka stočnoj hrani, super-koncentrata i stočne hrane (krmne smjese i hrana za pse). U razdoblju 1970—1973. godine, Stanica je imala organiziranu vlastitu kooperativnu proizvodnju s individualnim poljoprivrednicima.

U 1977. godini, došlo je do udruživanja u Veterinarsku stanicu Koprivnica, Ribarsko-mljgarsko uslužnog poduzeća »Amur« Rasinja. Od tog vremena došlo je do znatnog proširenja djelatnosti Veterinarske stanice.

U razdoblju 1977—1978. godine, bila je organizirana zamjena pšenice za brašno putem dvije mjenjačnice i otkup žita, te niska meljava u vlastitom mlinu. Godišnji otkup pšenice iznio je oko 800 tona. S 31. prosinca 1978. godine, Stanica se prestala baviti ovom djelatnošću.

Stanica u svom sastavu ima i pogon za proizvodnju maslaca, koji je lociran u Rasinji. Sabiranje i separacija mlijeka vrši se u devet punktova, gdje se otkupljuje mlijeko od oko 500 proizvođača. Godišnje se preradi od 1,350.000 — 1,500.000 litara mlijeka. Prodaja prerađenog maslaca i vrhnja vrši se na dva vlastita prodajna mjesta u Zagrebu.

Od 1977. godine organiziran je uzgoj muške rasplodne ždrebadi hladnokrvnih pasmina s poznatim porijeklom u ždrebarni Rasinja. U ovoj ždrebarnici otkupljuje se muška ždrebac od najboljih umatičenih kobilica i odabranih čistokrvnih pastuha belgijskog ili mađarskog porijekla. Ždrebac se pod stručnom kontrolom uzgajala slobodno puštena u ispuste do dvije godine starosti. Nakon toga ispituje se po Središnjem zavodu za uzgoj i razmnožavanje domaćih životinja na libido i kvalitetu sperme i izvrši pregled i klasifikacija po republičkoj komisiji. Ovakav stručan uzgoj pod kontrolom Centra za selekciju konja SR Hrvatske, daje garanciju da uzgojeni ždrepci zaista predstavljaju kvalitetan rasplodni materijal.

Prilikom udruživanja »Amura« u Stanicu, ribnjaci u Rasinji imali su površinu od osam hektara u četiri kazete. U 1978. godini izgrađena su još dva ribnjaka po pet hektara. Kako ribnjaci nisu imali gotovo nikakvu opremu, paralelno s izgradnjom, izvršeno je opremanje potrebnom opremom za intenzivni uzgoj i izlov ribe. Riba se uzgaja u polikulturi (šaran, bijeli amur i sivi i srebrni tolstolobik, uz nešto linjaka i soma). Za sada se postiže prirast od 1800 — 2200 kilograma ribe po hektaru. U planiranom intenzivnom uzgoju, uz primjenu nove tehnologije (umjetna aeracija, kompletna riblja hrana i dr.), očekuje se prirast od 3500 do 5000 kg ribe po hektaru. Ovakva proizvodnja na ribnjacima Rasinja početak je intenzivnog uzgoja ribe u Jugoslaviji.

Sada su u toku pripreme za daljnje proširenje ribnjaka na 50 hektara.

Poslije rata, desetak godina poslove higijeničarske službe vršio je gradski strvoder, a iza toga komunalno poduzeće. Od 1970. godine, poslove higijeničarske službe obavlja Veterinarska stanica. Da bi se ovi poslovi mogli obavljati u skladu s donesenim zakonskim propisima, Stanica priprema izgradnju stacionara za držanje i zdravstvenu kontrolu pasa i mačaka, čime će se nadopuniti rad ambulante za male životinje.

Uz navedene djelatnosti Stanica na području općine godišnje plasira oko 450.000 jednodnevnih pilića i par stotina purića, oko 300 tona krmnih smjesa, uglavnom super-koncentrata i oko 15 tona hrane za pse.

Veterinarska stanica Đurđevac

Vlastita proizvodnja Stanice, kao dopunska djelatnost odvija se kroz inkubatorsku stanicu, kapaciteta oko 900.000 jednodnevnih pilića godišnje. Kako je proizvodnja usmjerena, uglavnom, na prodaju pilića poljoprivrednicima za vlastite potrebe, prisiljena je raditi sezonski, pa proizvodnja inkubiranih pilića ne prelazi 500.000 komada. Inkubatorska stanica polovinu proizvodnje opskrbljuje s jajima vlastitih matičnih jata, a drugu polovinu jajima raznih dobavljača. U navedenom razdoblju, Stanica namjerava proširiti inkubatorsku proizvodnju i proizvodnju jaja iz vlastitih jata.

Kao dopunska djelatnost u Stanici djeluju tri veterinarsko-poljoprivredne apoteke (Đurđevac, Virje i Pitomača). Apoteke su specijalizirane za promet lijekova za veterinarske ambulante, kao i za ručnu prodaju stočne hrane te dodatka stočnoj hrani. U njima se prodaju sve vrste zaštitnih sredstava za ratarsku proizvodnju i nešto sjemenske robe. U apotekama obavlja se i edukacija stočara putem savjeta, stručnih uputa i slično.

Do sada iznijeto, doduše, kratko izlaganje o 35-godišnjem radu veterinarske službe, ne bi bilo potpuno, da u kratkim crtama ne iznesemo još nekoliko napomena o radu i sadašnjoj problematici veterinarskih stanica.

Brzi razvoj znanosti i razvijanje intenzivnog stočarstva, uvjetovali su daljnje usavršavanje kadrova. U tom cilju dopunjavana su znanja putem seminara, tečajeva i stručnih predavanja organiziranih od strane Veterinarskog fakulteta, Uprave za veterinarstvo, Veterinarskog instituta, Društva veterinarica i veterinarskih tehničara, kao i unutar samih Stanica. Ovakvu edukaciju prošli su radnici s visoko-stručnom i srednjom spremom, kao i pomoćni radnici.

Osim navedene edukacije, veterinarske stanice usavršavaju svoje kadrove i na postdiplomskim studijama fakulteta. Veterinarska stanica Ludbreg ima dva magistra znanosti. U Veterinarskoj stanici Koprivnica apsolviralo je treći stupanj nastave petoro veterinarica, a jedan je oduševio prvu godinu. Veterinarska stanica Đurđevac ima jednog doktora veterinarskih znanosti, na postdiplomskom studiju jednog veterinarica, a trojica su do sada magistrirala.

Ribnjaci u Rasinji — važna djelatnost koprivničke Veterinarske stanice

Veterinarske stanice svakodnevnim radom uključene su u pripreme za općenarodnu obranu i sprovode društvenu samozaštitu vezano uz svoj rad i područje djelatnosti.

Da bi rad veterinarske djelatnosti bio jedinstven i u rješavanju stručnih problema na određenom području bolje povezan, početkom sedamdesetih godina osnovana su regionalna društva veterinara i veterinarskih tehničara. Veterinarska stanica Ludbreg član je DVIIVT regije Varaždin, a stanice Koprivnica i Đurđevac DVIIVT »Mirko Nemet« u kojem djeluje deset veterinarskih stanica regije Bjelovar, Veterinarski zavodi i veterinari i veterinarski tehničari s područja općine Vrbovec. U rad društva uključeni su svi veterinari i veterinarski tehničari, bez obzira gdje su zaposleni na području ovih općina.

Ove godine DVIIVT »Mirko Nemet« dodijelilo je kolektivnu Veterinarske stanice Koprivnica

priznanje za društveni rad i zasluge na unapređenju veterinarstva. Veterinarska stanica Koprivnica je od osnutka ovog društva druga organizacija udruženog rada, kojoj je dodijeljeno ovo visoko priznanje.

Premda su veterinarske stanice i služba kao cjelina u svom dosadašnjem radu na suzbijanju zaraznih bolesti, zdravstvenoj zaštiti stoke, higijeni živežnih namirnica i unapređenju stočarstva, postigle vidne i značajne rezultate, ne mogu se pohvaliti da su za taj društveno korisni rad, primile neka značajna priznanja i odlikovanja.

U svom razvoju veterinarska služba sretala se s nizom problema koje je upornošću rješavala. Problemi postoje i danas, po nekim pitanjima služba se našla zatečena i nesprijetna. To se dogodilo s jedne strane zbog nedovoljne kadrovske popunjenosti, a s druge strane zbog preslabih materijalnih mogućnosti. U veterinar-

skim stanicama nedostaju pravници, ekonomisti, koji bi se bavili ekonomikom veterinarske djelatnosti i poljoprivredni stručnjaci za zajednički rad u dopunskim djelatnostima. Jedan od glavnih razloga za nezapošljavanje takvih kadrova su premale materijalne mogućnosti. Nezapošljavanjem ovakvih kadrova, vjerojatno, činimo grešku.

U posljednje vrijeme, zbog promjena niza zakonskih mjera (ZUR i dr.), veterinarske stanice kao i druge organizacije udruženog rada, morale su donijeti i uskladiti niz normativnih akata i svoje djelovanje uskladiti s njima, te donijeti dokumentacijske osnove srednjoročnog plana razvoja 1981—1985. godine. Ti poslovi obavljani su uglavnom teško, s jedne strane zbog nekompletne kadrovske popunjenosti, a s druge strane zbog same prirode posla stanica.

Veterinarske stanice, od osnutka pa do danas, pratili su problemi odgovarajućeg smještaja svoje djelatnosti i opremanja odgovarajućom opremom i instrumentima.

Jedan od većih problema Stanica je kako rad svesti u radno vrijeme od 42 sata tjedno, odnosno sedam sati dnevno. Premda su normativni akti usklađeni sa ZUR-om i Zakonom o radnim odnosima, u praksi je to teško provesti. Sadašnje cijene veterinarskih usluga su ne-realne i na takvoj razini da je i u nenormalnom radnom vremenu teško ostvariti dohodak i osobni dohodak, kakav ostvaruju po zaposlenom neke druge srodne OUR, koje ih ostvaruju u normalno radno vrijeme. Rad pod takvim uvjetima, kao i sve obilnija prateća veterinarska administracija (razne evidencije, obračuni i dr.) izazivaju neraspoloženje i dovode pomalo do fizičkog i psihičkog umora. Izlaz iz ovog problema bio bi u zaposlenju još desetak veterinar, međutim, tada bi osobni dohoci znatno pali, a to bi izazvalo odlazak radnika iz stanica.

Donošenjem Zakona o ograničenju upotrebe i kretanja osobnih i drugih motornih vozila, stanice su se našle pred još jednim problemom. Do sada su veterinarski radnici za obavljanje poslova koristili vlastite automobile. Kako ova vrsta automobila nije bila izuzeta iz zabrane kretanja u »parne i neparne dane«, rad u te dane nije se mogao normalno obavljati, pa su stanice bile prisiljene nabaviti vlastite automobile. Do sada je Veterinarska stanica Koprivnica kupila deset, a Đurđevac šest »Zastava 750«. Za normalan rad ovih triju Stanica potrebno je još dvadesetak vozila.

Svi ovi problemi svode se na premalu mogućnost stvaranja dohotka u osnovnoj djelatnosti, koji omogućuje samo najosnovniju egzistenciju, a ne daje mogućnost još kvalitetnijem radu i razvoju osnovne djelatnosti. Ovaj problem ne bi trebao biti samo problem stanica, jer bolje opremljena i stručno popunjena služba postiže bolje rezultate u radu, a taj rad je okvalificiran kao rad od posebnog društvenog interesa.

Nikad se ne zna, kada će se pojaviti zarazne i ostale bolesti, a da i ne pomislimo na eventualnu mogućnost ratnih djelovanja, kada

je hitno potreban dovoljan broj stručno obučeni i dobro opremljeni veterinarski radnici. Prema tome, ova služba mora imati određeni broj stručnih i dobro opremljenih veterinarskih radnika i onda kad trenutno nema potrebe za njihovim radom.

NAPOMENA:

U prikupljanju podataka za ovaj rad sudjelovali su: mr Željko Klier (Veterinarska stanica Ludbreg), mr Marijan Puškaš — stariji i Ante Stanišić (Veterinarska stanica Đurđevac), pa im se i ovom prilikom zahvaljujem.

— * —

Molimo čitatelje, da ako primijete neke točne podatke, a sami raspolažu s točnima, da se jave uredništvu ili autoru, kako bismo u slijedećem broju Podravske zbornike mogli objaviti ispravke.

Literatura:

1. Dr. Leander Brozović: Prilog povijesti veterinarstva u Hrvatskoj — Spomenica Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1919—1959.
2. Pedeset godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu 1919—1969.
3. Spomenica Veterinarskog zavoda Križevci 1901—1976.
4. Rudolf aMžuran: Seljaštvo i udruženi rad, Zagreb 1979. god.
5. Doktorska dizertacija, Ivan Budić, Prilog poznavanju povijesti veterinarstva i stočarstva na području kotara Koprivnica, Zagreb 1964. god.
6. Poljoprivredna enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda
7. Statistički godišnjak za 1953. god., Zavod za statistiku NR Hrvatske 1953. god.
8. Republički zavod za statistiku — dokumentacija 372—1979. god.
9. Prof. dr. Ivan Zaharija: Zarazne bolesti domaćih životinja
10. Spomenica o petnaestogodišnjici rada oko umjetnog osjemenjivanja domaćih životinja, Vetserum 1963. god.
11. Mikičić D., K. Benčević, (1960), Stočarstvo XIV, II/12, 583—585.
12. »Pliva« Zagreb, brošura »Metiljin« — Sigurno i djelotvorno liječenje metiljavosti ovaca i goveda
13. Dr. Leander Brozović: Grada za povijest Koprivnice.
14. Zbornik IV. kongresa veterinarstva i veterinarskih tehničara Jugoslavije, Ljubljana 1977. god.

Izvori:

Anketiranje veterinarskih radnika — Kretanje rada veterinarstva, izgradnja objekata.
Arhiv Veterinarskih stanica: Ludbreg, Koprivnica i Đurđevac